

Міністерство освіти і науки України

Національний університет харчових технологій

**80 МІЖНАРОДНА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ**

*“Наукові здобутки молоді –
вирішенню проблем харчування людства
у XXI столітті”*

Частина 4

10–11 квітня 2014 р.

Київ НУХТ 2014

4. Визволення Черкас від німецько-фашистських загарбників

Олександр Коваль, Надія Левицька

Національний університет харчових технологій

Вступ: Друга Світова війна для міста Черкаси розпочалась 22 червня 1941 року, коли німецька авіація розпочала авіаційне бомбардування вулиць і стратегічних об'єктів міста. Так, одразу були знищені місцева залізнична станція та мости через Дніпро. Радянські війська, які знаходились у місті, миттєво розпочали оборонну підготовку до наступу німецьких вояків.

Матеріали та методи: При вивченні теми були широко використані матеріали обласного краєзнавчого музею та інтернет ресурси. Щодо методів дослідження, то при дослідженні були використані методи об'єктивізму, історизму, порівняльного аналізу.

Результати: У районі сучасного мікрорайону Південно-Західного був збудований 12-кілометровий протитанковий рів. На його будівництво з ініціативної молоді формувались і проводились навчання ополченців. Окрім цього, була також збудована тимчасова переправа через Дніпро. Ніч із 12 на 13 листопада 1943-го року вважається початком визволення нашого міста від німецько-фашистських загарбників. Після перемоги на Курській Дузі радянські війська наблизилися до окупованих Черкас. Попереду у визволителів був найскладніший шлях – переправа через напівзамерзлий Дніпро. На той час ширина річки подекуди сягала двох кілометрів.

Ще не оговтавшись після нищівної поразки на Курській дузі, Гітлер поспішив заявити, що Червона Армія нізащо не ступить на правий берег Дніпра, де утворено потужну лінію німецької оборони під умовною назвою «Східний вал». У фюрера були всі підстави для таких хвалькуватих запевнень, адже за численними укріпленнями на Правобережжі України було сконцентровано чи не найпотужніше і найбоєздатніше угруповання вермахту. Важлива роль у цій розгалуженій оборонній системі відводилась і Черкасам.

Форсувати річку вночі відразу на п'яти переправах розпочала 52-га армія генерал-лейтенанта Коротеєва Другого Українського фронту. На шостий день війська заволоділи Руською Полянню, Будищем, Соснівкою і вийшли до Черкас. Двадцятого листопада розпочалися бої за місто.

Німецька розвідка працювала на «відмінно». Про форсування Дніпра радянськими військами фашисти знали заздалегідь. Завдяки потужним прожекторам ворога, радянські визволителі стали живими мішенями. Але переправитися через Дніпро радянським воїнам таки вдалося. Щоправда, з величезними втратами. Із допомогою партизанів, нечисленного повітряного десанту та місцевих жителів на шостий день радянські визволителі оволоділи Свидівком, Руською Полянню, Будищем, Соснівкою та підійшли до Черкас. 20 листопада розпочалися бої за місто. Воїни 254-ої і 373-ої стрілецьких дивізій відвойовували в гітлерівців вулицю за вулицею.

Тридцять днів тривали кровопролитні бої на підходах до міста і ще двадцять чотири – на його вулицях. 14 грудня 1943 року Черкаси таки визволили від гітлерівців. Загалом німецько-фашистська окупація міста тривала 833 дні. Ось рядки з наказу Верховного Головнокомандуючого, датованого 14 грудня 1943 року: «Війська 2-го Українського фронту, продовжуючи успішний наступ, сьогодні, 14 грудня, внаслідок напружених боїв оволоділи великим економічним центром України — містом Черкаси — важливим вузлом оборони німців на правому березі Дніпра». Про запеклість цієї битви свідчить хоча б той факт, що у «Черкаській

операції» були задіяні 25 радянських військових з'єднань і частин, в тому числі: 3 стрілецькі, 1 повітряно-десантна, 2 авіаційні і 1 зенітно-артилерійська дивізії, 4 бригади – танкова, артилерійська і 2 повітряно - десантні, 7 артилерійських полків різного призначення, серед них – полк гвардійських мінометів, уславлених «катюш», 3 авіаційні полки і 1 окрема ескадрилья, 3 інженерно-саперні батальйони. Усім згаданим з'єднанням і частинам тим же наказом Верховного Головнокомандуючого згодом було присвоєне почесне найменування «Черкаських».

Висновки: Загалом німецько-фашистська окупація міста тривала 833 дні. Гітлерівці завдали Черкасам величезних руйнувань. Багато будинків було зруйновано, цілі квартали спалено. Від заводів залишилися тільки руїни, санаторії перетворені в купи каміння.

Здавалосьь, що потрібні будуть десятиріччя для відбудови міського господарства, налагодження нормального життя.

Але ще йшла війна, а черкаські вже піднімали з руїн рідне місто, яке стало ще кращим і красивішим. Черкаси стали центром орденоносної області, містом великої хімії, індустріальним і культурним центром.

Чим далі в глибину історії відходять грізні події минулої війни, тим яскравіше постає перед нами велич подвигу нашого народу і його Збройних Сил.

Література

1. Інтернет ресурс: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Інтернет ресурс:
<http://www.rada.cherkassy.ua/ua/newsread.php?view=2426&s=1&s1=17>
3. Інтернет ресурс: <http://www.oda.ck.ua/?lng=ukr&article=1056>